

به کارگیری بینش‌های رفتاری
با هدف جلوگیری از گسترش
رفتار کشف حجاب بانوان در جامعه

چکیده:

یکی از تازه‌ترین و جدی‌ترین مسائلی که جامعه ایران طی ماه‌های گذشته با آن مواجه شده است، رفتار کشف حجاب گروهی از بانوان جامعه می‌باشد. مرکز بینش‌های رفتاری ایران، در گزارش «به‌کارگیری بینش‌های رفتاری باهدف جلوگیری از گسترش رفتار کشف حجاب بانوان در جامعه»، به «استراتژی‌های جلوگیری از گسترش رفتار کشف حجاب در جامعه» و «استراتژی‌های برخورد مناسب با هنجارشکنی کشف حجاب» طبق ادبیات روان‌شناختی هنجار پرداخته است. گزارش حاضر به‌صورت مختصر به بیان مهم‌ترین موارد مطرح‌شده در گزارش اصلی می‌پردازد.

مقدمه

پوشش مردم یک جامعه تا حدود زیادی به هنجارهای رایج در آن جامعه مرتبط است و نگاه به این پدیده از زاویه ادبیات روان‌شناسی هنجار، افق‌های جدیدی را برای فهم بهتر و مواجهه کارآمدتر با این موضوع فراهم می‌کند. هنجارهای اجتماعی مکانیسم مؤثری برای تغییر رفتار هستند. آن‌ها، محدودیت‌های اجتماعی‌ای هستند که رفتار را در برخی جهات هدایت می‌کنند. هنجارهای اجتماعی شبیه به قوانین هستند، فقط رسمیت کمتری دارند و اجرای آنها به‌صورت غیررسمی و از طریق تحریم‌ها و پاداش‌های اجتماعی در گروه‌ها و جوامع صورت می‌گیرد. از این رو رفتارهای اجتماعی جدید برخاسته از این هنجارها، مانند یک ویروس مسری، قابلیت انتشار سریع و گسترده‌ای دارند (پدیده سرایت رفتاری) که وجود برخی عوامل و شرایط به تسریع یا جلوگیری از این سرایت کمک می‌کند.

متأسفانه با این که رفتار مطلوب مورد انتظار جامعه اسلامی، رعایت حجاب کامل توسط بانوان مطابق با حدود شرعی است، در حال حاضر هنجار فعلی پوشش بانوان جامعه، حجاب غیر کامل (با حفظ پوشش سر) است، در این شرایط برداشتن پوشش سر، هنجارشکنی تلقی می‌شود و در مواردی که برخی بانوان شدت هنجارشکنی را افزایش می‌دهند و به‌عنوان مثال بدون مانتو و روسری در جامعه ظاهر می‌شوند، ما با هنجارشکنی افراطی روبه‌رو هستیم. طبق ادبیات روان‌شناختی، همه این موارد قابلیت تبدیل به یکدیگر را دارند؛ یعنی رفتاری که تا چند سال قبل هنجارشکنی افراطی بوده (برداشتن روسری)، با کاهش انگ اجتماعی، در حال حاضر تبدیل به هنجارشکنی شده و در صورت عدم مواجهه مناسب، پتانسیل تبدیل شدن به هنجار عادی جامعه را دارد که این موضوع ضرورت اقدام هر چه سریع‌تر و البته متناسب با شرایط را به‌شدت پررنگ می‌کند. در این راستا استراتژی‌های پیشنهادی در ادامه به شکل خلاصه دسته‌بندی شده‌اند.

توجه شود که هنگامی که قصد انجام مداخله هنجاری (و هر مداخله دیگری) را داریم، برای آن که استراتژی‌های درستی را به کار گیریم و اثرگذاری آنها را افزایش دهیم، شناسایی وضعیت‌ی که جامعه در آن قرار دارد و تغییراتی که به وجود می‌آید اهمیت زیادی دارد. برای شناخت دقیق وضع موجود لازم است تا از ابزارهای گوناگون به نحو احسن استفاده کرد. انجام پیمایش، کلاسترینگ، مشاهدات میدانی سیستماتیک، مصاحبه، فوکوس‌گروپ و موارد مشابه برای ارزیابی وضعیت فعلی (از جمله برای تعیین میزان جریمه و مجازات متناسب برای کاهش بدحجابی/ کشف حجاب) و بررسی تأثیر مداخلات انجام شده به‌شدت موردنیاز و اجتناب‌ناپذیر است. همچنین در وضعیت کنونی نباید با افراد بدحجاب مانند افراد کشف حجاب کرده برخورد شود (هم در برخوردهای رسمی مثل قانون و جریمه و هم در برخوردهای غیررسمی مثل طرد اجتماعی) چرا که طبق ادبیات هویت اجتماعی، این برخورد یکنواخت، باعث می‌شود این دو گروه هم هویت شوند، هم‌افزایی کرده و مقابل افراد طرفدار حجاب قرار گیرند و مقابله با پدیده کشف حجاب دشوارتر شود.

بخش اول

استراتژی‌های جلوگیری از گسترش رفتار کشف حجاب بانوان در جامعه (مبتنی بر ادبیات روان‌شناختی هنجار)

به‌کارگیری استراتژی در وضعیت فعلی	استراتژی	الف. استراتژی‌های هنجار توصیفی
<p>نشان دهید هنجار غالب مردم ایران محجبه بودن است و افرادی که کشف حجاب می‌کنند عده‌ای معدود هستند. برای ایجاد این ادراک می‌توانید از ۱- افزایش و برجسته‌کردن هدفمند حضور فیزیکی و در معرض دید افراد باحجاب در محیط‌های مختلف ۲- کار رسانه‌ای و تبلیغاتی در جهت ایجاد این ادراک و ۳- ارائه آمار هم راستا با این هدف (آمار بالای افراد محجبه و آمار پایین کشف حجاب) و عدم ارائه آمار (برای زمانی که فراوانی کشف حجاب زیاد است)، استفاده کنید.</p>	<p>ادراک مردم از فراوانی و پراکندگی انجام رفتار مثبت و رفتار منفی را در جهت مدنظر بسازید. برجسته‌کردن فراوانی، جهت و یکنواختی رفتار گروه در انجام یک هنجار به تقویت آن کمک می‌کند و کاهش برجستگی رفتار گروه و یا برجسته‌کردن ناهمگونی آن به تضعیف آنها کمک خواهد کرد.</p>	
<p>مکرراً بر روی آمار بالای محجبه بودن در جامعه و اعتقاد اکثر افراد جامعه به مطلوبیت حجاب داشتن اشاره کنید و همچنین به هر طریقی از جمله با ارائه آمار نشان دهید که رفتار کشف حجاب در جامعه فراوانی کمی دارد و افراد معدودی هستند که فکر می‌کنند کشف حجاب کاری درست است. در صورتی‌که آمار کشف حجاب بالا است و یا افراد زیادی به غیراجباری شدن حجاب اعتقاد دارند، به‌هیچ‌عنوان این آمارها را به‌صورت عمومی در جامعه مطرح نکنید.</p>	<p>در صورتی‌که رفتار مثبت یا نگرش‌های مرتبط با آن، در جامعه شیوع بالاتر از چیزی که به نظر می‌رسد دارد، روی آن مانور دهید؛ در غیر این صورت از اطلاع‌رسانی پرهیز کنید. هنگام تلاش برای مقابله با رفتاری منفی با شیوع بالا، افزایش آگاهی عمومی از رواج بالای این رفتار، اشتباه متداولی است که توسط مسئولین یا رسانه‌ها به‌قصد هشدار اتفاق می‌افتد و ناخواسته اثر معکوس گذاشته و رفتار را افزایش می‌دهد چرا که باعث می‌شود مخاطبان بر روی هنجار توصیفی نامطلوب متمرکز شده و آن را رایج و در نتیجه قابل‌پذیرش بدانند. در مقابل، اگر نگرش مثبت یا رفتار مثبتی شیوع بالا دارد، برجسته‌کردن و تکرار این موضوع به تقویت آن کمک می‌کند.</p>	
<p>برای جلوگیری از بیش برآورد حمایت از هنجار کشف حجاب در جامعه احتمال شکاف بین فراوانی دیده شده رفتار کشف حجاب با نظر واقعی و ابراز نشده مردم در حمایت از حجاب را برجسته کنید و نشان دهید که افراد جامعه ممکن است در ظاهر و در بیان باحجاب اجباری مخالفت کنند؛ اما در واقعیت، حجاب داشتن را امری مطلوب بدانند و صرفاً به‌خاطر فشارهای اجتماعی که عده‌ای محدود در جامعه اعمال کرده‌اند، در ظاهر با کشف حجاب همراهی کنند.</p>	<p>در صورتی‌که رفتار منفی فراوان به نظر می‌رسد، احتمال شکاف میان رفتار با نظر خصوصی مردم را برجسته کنید. افراد به دلایلی مثل ترس از برچسب خوردن، هم‌رنگی با جماعت و غیره ممکن است از ابراز نظر واقعی خود به‌صورت علنی خودداری کنند. در موقعیت‌هایی که رفتار نامطلوب رواج بالایی دارد، می‌توانید با مطرح‌کردن احتمال وجود شکاف بین آنچه مردم انجام می‌دهند و آنچه مناسب می‌دانند یا مایل به انجام آن هستند، از اعتبار رفتار نامطلوب کم کنید.</p>	

ب. استراتژی‌های هنجار تجویزی	<p>ادراک اینکه رفتار هدف توسط اکثریت مردم جامعه مطلوب و مثبت تلقی می‌شود را برای افراد بسازید.</p> <p>ساده‌ترین روش برای تقویت و یا تضعیف هنجارها، تغییر برداشت مردم از جهت و پراکندگی هنجار است. جهت تغییر یک هنجار باید برداشت مردم از مطلوب بودن رفتار در جامعه را دست‌کاری کرد و این ادراک را ساخت که همه مردم این ناهنجاری را مطلوب نمی‌دانند و جهت غالب جامعه به سمت هنجار مطلوب است. همچنین میان افراد موافق با هنجارشکنی نیز پراکندگی وجود دارد.</p>
	<p>اجازه ندهید هنجارشکنی، تداعی‌کننده مفاهیمی مثبت (مثل جسارت، شجاعت و حمایت از حقوق زنان) شود.</p> <p>انجام رفتارهای خلاف هنجار رایج، معمولاً نیازمند جسارت و شجاعت عاملان است و جسارت و شجاعت از نظر انسان‌ها تحسین برانگیز می‌باشد، رفتار خلاف هنجار از این زاویه، ظرفیت بالایی برای مطلوب دانسته شدن توسط مردم دارد.</p>
	<p>با برچسب‌زنی منفی به رفتار نامطلوب، از مطلوبیت و قابل قبول بودن آن در جامعه بکاهید.</p> <p>برچسب زدن منفی به یک رفتار خاص توسط جامعه سبب می‌شود انجام رفتار به معنی نقض هنجارهای تجویزی که کاری نامطلوب است، تلقی شود و همین امر در کاهش انجام رفتار موثر است.</p>
ج. استراتژی‌های گروه مرجع	<p>گروه‌های مرجع جامعه هدف را به دقت شناسایی کنید و متناسب با آنها برای تغییر هنجار مدنظر برنامه‌ریزی کنید.</p> <p>گروه‌های مرجع از افرادی تشکیل شده است که نظر آنها برای ما اهمیت دارد و الگوی رفتار ما هستند و می‌تواند برای هر فرد یا هر هنجار منحصربه‌فرد باشد (گروه‌هایی مثل دوستان، همکاران، زنان و دختران محله و فامیل، اینفلوئنسرها).</p> <p>آنچه مهم است این است که افراد باورها و رفتارهای سایر اعضای این گروه را مرتبط با خود و آن‌ها را شبیه خودشان بدانند. برای بهینه‌کردن و سرعت‌بخشیدن به مداخلات، ابتدا باید گروه‌های مرجع شناسایی شوند.</p>
	<p>افراد مؤثر و سرشبکه را شناسایی کنید؛ اقدامات خود را از طریق این افراد که متحد هدف مطلوب هستند پیش ببرید.</p> <p>رفتارها مانند ویروس و از طریق سرایت رفتاری قابلیت انتشار عمومی دارند. تسهیل‌کننده‌های این سرایت اجتماعی عمدتاً افراد مؤثر و سرشبکه‌ها هستند که ارتباطات گسترده، قوی و متنوعی با گروه‌های مختلف و افراد متنوعی دارند.</p>
<p>برای گسترده شدن رفتار محببه بودن باید نشان دهید اکثریت مردم اعتقاد دارند حجاب داشتن کاری درست و مطلوب است و به نفع جامعه می‌باشد همچنین برای کاهش رفتار کشف حجاب باید نشان دهید که باور و اعتقاد و انگیزه‌های مردم در مسئله کشف حجاب اصلاً یکنواخت، یکدست و مشابه هم نیست. برای مثال خیلی از افراد به جد مخالف کشف حجاب هستند، خیلی از افراد علی‌رغم اینکه مخالف کشف حجاب هستند؛ اما سکوت کرده‌اند و حتی بین افرادی که موافق کشف حجاب هستند و یا حجاب مناسبی ندارند، تفاوت‌های بسیاری وجود دارد (برخی انگیزه سیاسی، برخی انگیزه اشاعه فحشا، برخی انگیزه‌های فردی دارند و غیره).</p>	
<p>اگر مردم جامعه فکر کنند اغلب افراد دیگر، رفتار کسانی که کشف حجاب می‌کنند را به دلیل شجاعت و جسارتی که دارند، تحسین می‌کنند و مطلوب می‌شمارند، کشف حجاب در جامعه افزایش خواهد یافت. اجازه ندهید رکشف حجاب با مفاهیمی مثل شجاعت، جسارت، آزادی‌خواهی، حمایت از حقوق زنان و هر مفهوم مثبت دیگری جفت و تداعی شود.</p>	
<p>جهت کاهش رفتار کشف حجاب می‌توانید به این رفتار و افراد انجام‌دهنده آن در جامعه برچسب منفی و انگ بزنید. برای مثال به شکل مکرر اینکه این رفتار و افراد انجام‌دهنده آن بی‌بندوبار، به دنبال اشاعه فساد در جامعه، مرفه بی‌درد و حتی گیرنده پول در قبال این کار هستند را برجسته کنید.</p>	
<p>در برخی مداخلات در مسئله کشف حجاب به جای اینکه مداخله به صورت عمومی بر روی زنان یک منطقه و به یک شکل باشد، بهتر است به عنوان مثال مداخله نوجوانان از طریق گروه مدرسه آنها، مداخله زنان جوان از طریق گروه باشگاه ورزشی آنها یا صفحه‌های پرمخاطب شبکه‌های اجتماعی این گروه و غیره (بسته به گروه مرجع) انجام شود و به طرق مختلف این تمایز بین گروه‌های مرجع افراد ایجاد شود. توجه شود که پیدا کردن این گروه‌های مرجع مقدم بر به کارگیری این استراتژی است و این کار را می‌توانید از طریق پیمایش، مصاحبه، فوکوس گروپ و غیره انجام دهید.</p>	
<p>پس از شناسایی گروه‌های مرجع، لازم است افراد بانفوذ و به عبارتی سرشبکه‌ها را شناسایی کنید و باورهای آنها در مورد کشف حجاب را مورد بررسی قرار دهید. افراد موافق حجاب را به عنوان «متحدان در گروه مرجع» در نظر بگیرید و از آنها حمایت کنید، هم‌افزایی انجام دهید و سعی کنید آنها را به بازیگران کلیدی فعالیت‌ها و برنامه‌های خود تبدیل کنید. به موازات، افراد بانفوذ و سرشبکه گروه‌های مرجع که موافق کشف حجاب هستند را شناسایی کنید و به طرق مختلف (اعم از برخورد قانونی، اقناع، برچسب‌زدن اجتماعی و غیره) آن‌ها را تضعیف کنید.</p>	

بخش دوم:

استراتژی‌های برخورد مناسب با هنجارشکنی کشف حجاب (مبتنی بر ادبیات روان‌شناختی هنجارشکنی)

<p>برای رفتار کشف حجاب هزینه ایجاد کنید و این را به مردم نشان دهید. نشان دهید این طور نیست که افراد کشف حجاب کنند و به راحتی و بدون هیچ‌گونه مانعی به اهداف خود برسند. برای ایجاد هزینه، انواع تحریم‌ها و مجازات‌های رسمی (استفاده از قانون و جریمه) و غیررسمی (مانند عصبانیت و سرزنش مردم یا طرد اجتماعی) را طراحی کرده و بکار ببرید و نشان دهید افرادی که کشف حجاب کرده‌اند در جامعه مقبولیت ندارند، رفتار مردم با آنها مناسب نیست، دچار تعرض جنسی می‌شوند، احترام و عزت آنها حفظ نمی‌شود، قانون آن‌ها را مجازات و جریمه می‌کند و یا از خدمات اجتماعی محروم می‌گردند.</p>	<p>رفتار هنجارشکنی را بی هزینه نشان ندهید.</p> <p>هنجارشکن‌ها این‌گونه نشان می‌دهند که هرطور دلشان بخواهد رفتار می‌کنند و کسی با آن‌ها برخورد نمی‌کند. نتیجتاً این اتفاق آن‌ها را قدرتمند نشان می‌دهد و این شروع یک حلقه خودتأییدی می‌باشد که در آن، ادراک قدرت بیشتر باعث فراخوانی هنجارشکنی شدیدتر و بیشتر می‌شود. راه جلوگیری از این اتفاقات این است که رفتار افراد هنجارشکن برایشان هزینه‌زا شود.</p>	الف. استراتژی‌های هزینه هنجارشکنی
<p>به صورت حداکثری از انواع مختلف تحریم‌های غیررسمی استفاده کنید. برای مثال به افرادی از جامعه که قابلیت همراهی دارند بگویید تا در موقعیت‌های گوناگون، افرادی که کشف حجاب کرده‌اند را طرد کنند و مثلاً از ارائه خدمات یا برخورد مهربانانه با آن‌ها جلوگیری کنند، به آنها تذکر دهند و با صرفاً با یکدیگر و با افراد جامعه در رابطه با اشتباه بودن و نقض قانون بودن رفتار کشف حجاب و یا پیامدهای نامطلوب آن برای سلامت جامعه و خانواده‌ها صحبت کنند. در جهت عکس نیز می‌توانید از حمایت‌ها و پاداش‌های اجتماعی مثبت برای افراد محجبه و افرادی که هنوز به هنجار حجاب داشتن پایبند هستند استفاده کنید. برای مثال حمایت جامعه از افراد محجبه را نشان دهید و اجازه ندهید این تصور در جامعه رواج پیدا کند که افراد محجبه در جامعه امنیت ندارند، با آنها بدرفتاری شده و طرد می‌شوند.</p>	<p>از ظرفیت تحریم‌های غیررسمی در مواجهه با هنجارشکنان غافل نشوید.</p> <p>تحریم‌های غیررسمی در برابر رفتار نامناسب، محدودیت مشخصی ندارند و به شکل طبیعی توسط نزدیکان یا افراد دیگر جامعه اعمال می‌شوند. این تحریم‌ها برای کنترل رفتار انسان‌ها در جوامع نقش بسیار پررنگی دارند. حداقل سه دسته تحریم غیررسمی وجود دارد: ۱- طرد اجتماعی ۲- بدگویی از رفتار نادرست (صحبت با دیگری درمورد رفتار نامناسب فرد یا افراد دیگر جامعه یا یک آسیب در جامعه) و ۳- مقابله مستقیم. مفهوم نهی‌ازمنکر توسط مردم، ذیل این تحریم‌های غیررسمی قرار می‌گیرد.</p>	
<p>توجه کنید قانون یا جریمه مدنظر برای مقابله با هنجارشکنی در زمینه حجاب، تا چه اندازه با انتظار تصمیم‌گیرندگان و مجریان معمولی (مثل عموم افرادی که وظیفه دستگیری یا اعمال جریمه افراد بدحجاب و کشف حجاب کرده را دارند) و پذیرش جامعه در آن مقطع تناسب دارد و بر اساس آن، نوع و میزان قانون و جریمه را تنظیم کنید. همچنین مطمئن شوید که میزان این مجازات یا جریمه برای کشف حجاب به قدری پایین نباشد که نه تنها برای فرد هزینه‌زا نباشد، قبح رفتار را نیز نزد او و مردم بشکند. همچنین مردم باید احساس کنند در روبه پیاده‌سازی قانون و جریمه عدالت وجود دارد؛ یعنی فقط برای قشر ضعیف‌تر به کار نمی‌رود و همه در اجرای آن قانون با یکدیگر برابر هستند و همچنین اجرای آن به صورت درست و عادلانه و توسط افراد صادق و شایسته و به صورت همیشه و نه مقطعی انجام می‌شود. یکی از دلایل عدم موفقیت گشت ارشاد نیز دقیقاً عدم رعایت این شروط در اجرا بود و لذا در صورتی که قصد وضع و اجرای قوانین جدید دارید حتماً باید موارد مطرح شده را در طراحی، وضع و اجرای آن مدنظر قرار دهید.</p>	<p>قانون یا جریمه را متناسب با هنجار نامطلوب مشخص کنید.</p> <p>تعیین میزان متناسب قانون و جریمه (نه به قدری کم که قبح رفتار، ناچیز شمرده شود و بازدارندگی نداشته باشد و نه آن قدر زیاد که در عمل اجرا نشود) در موفقیت آن در کاهش رفتار بسیار مهم است. در جامعه‌ای که نحوه نگرش افراد به یک رفتار نامطلوب متکثر است (عده‌ای رفتار را درست و حداکثر اشتباهی کوچک می‌دانند و عده‌ای رفتار را کاملاً غلط و لایق مجازات می‌دانند)، اگر این رفتار، بسیار رایج باشد (مثل بدحجابی)، قانون و جریمه سخت‌گیرانه می‌تواند در جهت تغییر این رفتار اثر معکوس بگذارد چرا که در عمل یا به دلیل تعداد بالای متخلفان و عدم امکان برخورد با همه، یا به دلیل بی‌میلی مجریان معمولی (افرادی مثل عموم پلیس‌ها که وظیفه دستگیری مجرمان را دارند) اجرا نمی‌شود و رفتار نامطلوب عملاً برای فرد هزینه‌ای ندارد و افزایش می‌یابد. همچنین میزان پذیرش قانون برای تغییر هنجار اجتماعی، به ادراک عموم مردم از مشروعیت آن، عدالت رویه‌ای و چگونگی ایجاد و اجرای قانون وابستگی زیادی دارد.</p>	

<p>در برخی مناطق هنوز صرف روسری نداشتن به معنی هنجارشکنی افراطی است؛ اما در اکثر مناطق هنجارشکنی افراطی فراتر از صرفاً روسری نداشتن شده است و مشخصاً پوشش فرد به صورت افراطی فاقد حجاب است (مثلاً بدون مانتو و روسری یا بدون شلوار). براین اساس لازم است نسبت به این افراد محدود در مسئله پوشش به صورت افراطی هنجارشکنی می‌کنند، حساس باشید و در سریع‌ترین زمان ممکن و بدون اغماض و سهل‌گیری و از هر طریقی به صورت تک‌به‌تک با آنها برخورد کنید. برخورد قاطع با این افراد اولویت بسیار بالایی دارد و جامعه برخورد با این افراد را بسیار راحت‌تر می‌پذیرد.</p>	<p>با هنجارشکنی‌های افراطی به شکل قاطعانه و پرهزینه برخورد کنید.</p> <p>هنجارشکنان افراطی دسته یک اقلیت پرسروصدا و غیر نماینده هستند که اقداماتی جهت ترویج هنجارهای جدید می‌کنند و در ابتدا پشتوانه ندارند؛ اما در صورت عدم برخورد مناسب، بقیه را همراه می‌کنند. آنچه امروز هنجارشکنی افراطی است، در صورت عدم برخورد مناسب، به مرور می‌تواند ابتدا تبدیل به هنجارشکنی و سپس تبدیل به هنجار شود.</p>	
<p>با روش‌های مختلف از جمله روش‌های اقناعی و کار رسانه‌ای، هنجارشکنی بودن رفتار کشف حجاب را در اذهان جا بیندازید. نشان دهید که هنوز در جامعه اکثریت افراد محجبه هستند و به حجاب اعتقاد دارند و صرفاً تعداد افراد معدود اما پرسروصدایی هستند که کشف حجاب کرده‌اند و به دنبال آزادکردن پوشش هستند و کار آن‌ها هنجارشکنی است. دلایل آسیب‌زا بودن، غیراخلاقی بودن، غیرشرعی بودن را مدام و از زاویه‌های مختلف برای مردم برجسته کنید.</p>	<p>ادراک هنجارشکنی بودن رفتار نامطلوب را برای مردم برجسته کنید.</p> <p>مقدمه ضروری جهت پذیرش عموم جامعه برای برخورد رسمی (مثل قانون، جریمه) و برخورد غیررسمی (مثل طرد، سرزنش) با افراد هنجارشکن، این است که رفتار نامطلوب، واقعاً به عنوان هنجارشکنی تلقی شود. در غیر این صورت، فرد هنجارشکن و عموم مردم نسبت به برخوردهای غیررسمی و رسمی پذیرش نخواهند داشت و برای حفظ رفتار مقاومت خواهند کرد.</p>	
<p>بین افرادی که کشف حجاب کرده‌اند تفرقه و اختلاف بیندازید و آن‌ها را ناهمگن نشان دهید و اجازه ندهید احساس کنند شبیه یکدیگر هستند. این ادراک را بسازید که آن‌ها یکدست نیستند، برخی برای پول، گروهی برای آزادی و بی‌اخلاقی، یک سری به‌خاطر مد، گروهی برای مخالفت با حکومت اقدام به کشف حجاب کرده‌اند.</p>	<p>هویت گروهی افراد هنجارشکن را تضعیف کنید.</p> <p>وقتی هنجار اجتماعی برای یک فرد شکست، این فرد یا هنجار و گروه اجتماعی جدیدی را بر می‌گزیند (هنجارشکنی و گروه هنجارشکنان) و یا به هنجار قبلی باز می‌گردد. با روش‌های مختلف باید هویت اجتماعی گروه هنجار شکنان و افراد هنجارشکن جدید را تضعیف کرد تا فرد به هنجار قبلی بازگردد.</p>	
<p>با روش‌های مختلف ممکن و متناسب با وضع جامعه از میزان افراد کشف حجاب کرده کم کنید (دستگیری سرشاخه‌ها و افرادی که با پول کشف حجاب کرده‌اند، ایجاد جریمه برای کارکنان، دانشجویان و دانش‌آموزان، اقناع افراد با مقاومت کمتر و غیره) تا از رسیدن درصد افراد هنجارشکن به نقطه عطف پیشگیری شود. در این راستا می‌توانید از استراتژی گلوله برفی که برای هنجارسازی استفاده می‌شود، در جهت معکوس و به‌منظور کاهش رفتار هنجارشکنی کشف حجاب استفاده کنید. به این معنی که از افرادی که برای تغییر و مجدداً روسری سرکردن آماده‌تر هستند شروع کنید و کم‌کم به سمت افراد با مقاومت بیشتر نسبت به تغییر مدنظر بروید.</p>	<p>به افزایش تعداد افراد هنجارشکن به شدت حساس باشید و پیش از رسیدن به جرم بحرانی با روش‌های مختلف از گسترش بیشتر آن جلوگیری کنید.</p> <p>یک توده مصمم مردم در حدود ۲۵ درصد، توانایی تبدیل یک رفتار، به هنجار عمومی را دارند. برای اینکه این هنجار عمومی شود، رسیدن به این حدنصاب ضروری است. تا رسیدن به این نقطه، تغییرات با زحمت بیشتر و سرعت کمتری صورت می‌گیرد؛ ولی با عبور از آن، تغییرات سرعت زیادی برای انتشار می‌گیرند. عبور از این نقطه به معنای ده‌ها برابر دشوارشدن مسیر اصلاح است. پس باید از تعداد افراد دارای رفتار ناهنجار، بسته به مخاطب به هر طریقی کاست.</p>	